

**KÜRESELLEŞMENİN SENDİKALAŞMA ÜZERİNE ETKİSİ: İNGİLTERE’DE 1980
SONRASI SENDİKACILIĞIN DURUMU**
IMPACT OF GLOBALIZATION ON SYNDICATION: SYNDICALISM IN ENGLAND AFTER 1980s

Müge PALANCI

İstanbul Üniversitesi, mugepalanci@yahoo.com

ÖZET

Küreselleşme; uzun ve geniş bir tarihsel arka plana sahip olmak ile birlikte, özellikle 1980’li yıllar itibariyle dünyada birçok alanda değişim ve dönüşüm yaşatmıştır. Bu değişim rüzgârlarından etkilenen en önemli alanlardan biri de sendikacılık olmuştur. Sendikacılık, İkinci Dünya Savaşı ile birlikte başlayan süreçte; 1945 yılından 1970’lerin sonuna kadar devam eden Keynesyen ekonomi politikaları ile “altın çağı”nı yaşamıştır. 1973 petrol krizi ve 1980’li yıllar boyunca etkisini tüm dünyada gösteren küreselleşme rüzgârları ile birlikte uygulanan neoliberal ekonomi politikaları bağlamında sendikacılık faaliyetleri gerileme göstermiştir. 1980 sonrası dönemde sendikalar; üye sayısının azlığı, masada toplu pazarlık gücünün azaldığı ve çatışmacı kimliğinden ziyade uzlaşmacı bir düzlemde faaliyet göstermeye çalışmışlardır. Sendikacılıktaki bu gerileme süreç içinde çalışma hayatına yansımış, bu durum kendisini çalışma ilişkilerinde “sendikasız endüstri” olarak göstermiş ve küreselleşmenin getirmiş olduğu yeni çalışan kimlikleri ile iş hayatında kendisine yer bulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Sendikacılık, Neoliberal Ekonomi.

ABSTRACT

Globalization has experienced various changes and transformations in many areas in the 1980s, with the wide and strong historical background it had. Syndicalism has been one of the most significant areas that have been affected by the transformations of globalization. Along with World War II, syndicalism experienced its “golden age” with the lasting impact of Keynesian economics that took place between 1945 to the end of the 1970s. Syndicalist activities started to diminish with the 1973 Oil Crisis and the dominant Neoliberalism which was caused by the winds of globalization by the 1980s. During the post-1980 period, decreasing collective bargaining power and member scarcity of syndicates led them to focus on continuing their activities with a consensual profile rather than a confrontational profile. This recession of syndicalism has shown its impact on workplace relationships by resulting in a “syndicate-free industry” that has found a space for itself in the business life with new labor identities that have been brought by the globalization.

Keywords: Globalization, Syndicalism, Neoliberal Economy.

GİRİŞ

1945 İkinci Dünya Savaşı sonrası başlayan; 1970’li yılların sonuna kadar devam eden Keynesyen ekonomi uygulamaları ve devletin piyasaya müdahalesini öngören politikalar 1980’li yıllar sonrası ile birlikte yerini neoliberal ekonomi politikaları ve küreselleşme dalgasına bırakmıştır. Küreselleşmenin etkileri ekonomik, sosyal ve siyasal alanda kendini göstermiş; ekonomik ve siyasal sistemde küçük ve büyük etkiler meydana getirmiştir. Bu etkilerin en belirgin olanları ise; yoksulluğun artması ve örgütsel hareketlerin temsilcisi olan sendikaların güç kaybetmesidir (Bacak ve Dönmez Kara, 2009:84).1980 sonrası mal ve hizmet, sermayenin sınır ötesi hareketliliği ile birlikte küreselleşen dünyada sendikal yapıda çeşitli değişimler meydana geldiği bilinmektedir. Bu durum özellikle kendisini sendikalaşma oranları ve sendikaya üye sayısındaki düşüş ile göstermiştir. Aynı zamanda 1980 sonrası fordist üretim tarzının terk edilip yerine postfordist üretim yaklaşımı; taylorist yapının ise post-taylorist yapı ile yerini değiştirmiş olması çalışma ilişkilerinde sendikasız endüstrileşmeyi de beraberinde getirmiştir. Böylece; mavi yakalı sendikalı çalışandan kurum kültürü oluşmuş, çalıştığı yere sadık ve toplu pazarlık yerine bireysel pazarlıktan yana örgütsüz beyaz yakalı çalışana geçiş yapılmıştır.

Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler yanında, bireysel akitlerin artması, verimlilik artışları, sosyal diyalogu tesis etmeye yönelik çalışmalar gibi endüstri ilişkilerinde meydana gelen gelişmeler de sendikaların etkinliğinin değişmesine neden olmuştur (Öztürk, 2007: 478).

Çalışmada öncelikle küreselleşme kavramının tanımı yapılarak genel anlamda işçi sendikaları üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmanın izleyen bölümünde ise 1980 sonrası dönemde İngiltere'deki işçi sendikalarının değişen durumunun küreselleşme dalgası ile etkileşimi sonrası geldiği nokta analiz edilmeye çalışılacaktır. Çalışmada tarihsel betimleyici analiz yöntemi kullanılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda 1980 sonrası küreselleşme dalgası ile başlayan sürecin etkisi ile birlikte İngiltere özelinde muhafazakâr partilerin yönetime gelmesi ve bu süreçte Muhafazakâr partilerin izlemiş oldukları politikaların İngiltere'de sendikalaşma faaliyetlerinin gerilemesine yol açtığına dair bulgular elde edilmiştir.

1. KÜRESELLEŞME VE İŞÇİ SENDİKALARINA ETKİSİ

1.1. Küreselleşme

Küreselleşme kavramı 1980 sonrası yaygın kullanılmaya başlanmıştır. Birçok alanda bu kavramın yaygın kullanılmaya başlanması; bu kavramın sosyal, kültürel, iktisadi ve teknolojik alanda kendisine yer bulmasından kaynaklanmaktadır. Küreselleşme ile birlikte yeni politikalar oluşturulmaya başlanmış ve bu politikaları üreten hükümetler piyasaların daha fazla özelleştirilmesini öngörmüşlerdir. Söz konusu politikaların iki önemli ayağı bulunmaktadır: Bir taraftan mal ve sermaye piyasaları serbestleştirilerek üretim ve dağıtım stratejilerine uluslararası boyut kazandırılmaya çalışılmaktadır (Aydemir ve Kaya, 2007).

Bu kavramın günümüzde birçok tanımı yapılmaktadır. Gordon Marshall'a göre küreselleşme “coğrafyanın toplumsal ve kültürel düzenlemelere dayattığı kısıtlamaların azaldığı, insanların bu azalmayı giderek daha çok fark etmeye başladıkları bir toplumsal süreçtir” (Marshall, 2009). Ürünler, kültürler, fikirler büyük bir hızla mesafe tanımadan küreselleşme ile başlayan süreçte etkileşim içine girerek bütünleşmekte fakat bu bütünleşme, toplumsal farklılıkların artmasını da beraberinde getirmektedir. Özetlersek: Zamansal/mekânsal mesafelerin teknoloji vasıtasıyla sıfırlanması, insanlık durumunu homojenleştirmekten çok, kutuplaştırma eğilimindedir (Bauman, 2012:25). Küreselleşme kavramının tanımlanmasındaki çeşitliliğe rağmen, küreselleşme anlayışının merkezinde, yeni bir ekonomik küreselleşme fikri yatıyor (Aydemir ve Kaya, 2007). Bu anlamda küreselleşme kavramının en önemli aktörü rekabet kavramıdır. Rekabet kavramı ile birlikte ucuz ama kaliteli üretim anlayışı; düşük ücret ve firmaların işlerini taşeronlara yaptırması anlayışı, sendikalaşma ve toplu iş sözleşmelerinin öneminin azalmasına neden olmuştur. Bu da bu süreçte emek kavramı için yeni bir dönemin başladığını göstermektedir. İşçi-işveren ve devlet ilişkilerinin yeniden düzenlenmeye başladığı küresel ekonomilerde sendikalaşmanın azalan gücü ile birlikte toplu sözleşmelerde işçinin masadaki gücünün piyasaya karşı azalmaya başladığı bilinmektedir. Sanayi toplumunun temel gereksinimi olan sendikal hareket, küreselleşen dünyaya ayak uyduramamıştır. Bu anlamda sanayi toplumu ve küreselleşme sonrası oluşan yeni toplumsal değerlerin tanımının değiştiği bilinmektedir. Sanayi toplumunda ulusal ve sınıfsal değerler önemliyken, bilgi ekonomisinde grup değerleri önceliklidir (Altunoğlu ve Özpınar, 2009).

Küreselleşme ile birlikte sendikalaşma hareketi ile alakalı diğer bir değişim dalgası, sanayi işçiliğinde gerileme yaşanması ve diğer yandan hizmet sektöründeki istihdamın artması olmuştur. Bu durum ise sendikalaşmaya olumsuz yansımıştır. İşgücü niteliğinin artması ile birlikte masada pazarlık yerini bireysel pazarlığa bırakmış bu durum ise sendikalaşma eğiliminde azalma şeklinde kendisini göstermiştir. Ayrıca küreselleşme dalgası ile birlikte çok uluslu şirketlerin siyasi karar alıcı olarak davranması ve aynı zamanda ucuz iş gücünün olduğu yerlerde yatırım hamleleri, çok uluslu şirketlerin sendikal hareketlerin alanını daraltmış olması bakımından önemli bir faktör olmuştur.

1.2. Küreselleşmenin İşçi Sendikalarına Etkisi

Küreselleşmenin siyasal, sosyal ve ekonomik alanda çok önemli sonuçları olduğu bilinmektedir. Bu kadar geniş bir alanı etkileyen ve çeşitli değişimler yaratan bu süreç sendikal hareket üzerinde de çeşitli etkiler yaratmıştır. İşgücü üzerinde büyük etkiler yaratan küreselleşme, sosyal devlet

kavramının etki alanını küçültmüş ve işçiyi koruyucu birçok uygulamayı daraltmıştır. Bu süreçte sendikasıız üretim ortamı veya işyeri düzeyinde zayıf sendikal hareketler tercih edilmeye başlanmıştır. Küreselleşme sonrası yeni üretim yapısındaki “takım çalışması” işçileri buldukları organizasyonda birbiri ile rekabete yönlendirmiş, bu ise dayanışma duygusunu zedeleyerek örgütlenme ruhunu öldürmeye başlamış ve sendikal hareketlerin zayıflamasına yol açmıştır.

Ayrıca, artan işsizliğe çare aramak ve emek maliyetini düşürerek ulusal firmaların uluslararası firmalar karşısında rekabet gücünü arttırabilmek adına “esnek çalışma” türleri çalışma mevzuatlarına girmiş, stoklu ve tek tip üretim yerine” müşteri tercihinine göre üretim”/ “tam zamanında üretim”, “insan kaynakları yönetimi” gibi “yeni üretim ve yönetim teknikleri” geleneksel üretim ve işletme yönetimi ilişkilerinin yerine ikame edilmiştir (Mahiroğulları, 2017). Bunun yanı sıra devletin yeni üretim tarzındaki çalışma ilişkileri alanında sınırlı hareket alanı ve rolünün değişmesi küreselleşme ile birlikte sendikal hareketlerdeki azalmanın bir diğer önemli nedeni olmuştur. Bunun ile birlikte küreselleşmenin işçi sendikalarına etkileri; üye sayısında azalma, pazarlık gücünde gerileme, masada mücadeleci sendikacılıktan uzlaşmacı sendikacılığa geçiş ve sendika –siyasi parti ilişkilerinin değişmesi şeklinde ifade edilebilir. Örneğin; 1980 öncesi İngiltere’de “İngiliz Modeli “olarak adlandırılan ve sendikaların kendi partilerini kurduğu ve birbirini destekleyen sistemin 1980 sonrası İngiltere’inde ayrılmış olduğu görülmektedir.

1980 sonrası başta İngiltere olmak üzere Avrupa ülkelerinde sendika yoğunluğu azalmaya başlamış ve 1990 sonrası bu oran büyük ölçüde düşüşe geçmiştir. Aşağıda OECD’den alınan verilere göre 1980’de İngiltere’de %52.2 olan sendikalaşma yoğunluğu 2010 yılına gelindiğinde yarı yarıya gelerek %26 seyrine gerilemiştir. İngiltere’de sendikaların son yıllardaki üye sayısındaki bu düşüşe ilişkin yeni önlemler alınmaya çalışılmış; genç ve kadın işgücüne odaklanarak yeni stratejiler üretilerek sendikaların üye sayısını arttırmaya çalışılmıştır.

Tablo 1: 1980 sonrası Sendikalaşma Yoğunluğundaki Değişim

Yıllar	1980	1990	2000	2008	2010
Ülkeler					
Avusturya	51,7	46,8	36,9	29,6	28,9
Fransa	18,7	10,7	9,5	8,5	9,0
Almanya	34,9	31,2	24,6	19,0	18,9
İtalya	49,6	38,7	34,4	33,4	35,5
Türkiye	..	17,1	16,0	10,7	..
İngiltere	52,2	39,6	29,7	27,0	26,8

Kaynak: OECD-ilibrary, Sendika Yoğunluğu,2019.

1980 sonrası dönemde siyasi partilerin, siyasi iktidarların sendikal hareketlere mesafeli duruşları da sendikalaşmanın gerilemesini etkileyen önemli nedenlerden biri olmuştur. Bu anlamda İngiltere’de 80’li yıllar sonrası Muhafazakâr Parti yetkililerin sendikal hareketlere karşı tutumları ve sendikal hareketleri güçsüzleştirici kararlar almaları önemli bir örnektir. Bu çerçevede İngiltere’de grev hakkı muhafazakâr partiler tarafından yasaklanmıştır. Bu anlamda 80’li yıllar sonrası ve günümüzdeki sendikal hareketler; yeni haklar elde etmek değil daha çok var olan hakları koruyucu şekildedir. Buna bağlı olarak ülkelerdeki işçi grevlerinde de düşüş olduğu görülmektedir.

2. İNGİLTERE’DE İŞÇİ SENDİKALARI VE KÜRESELLEŞME

Sanayi devriminin gerçekleştiği İngiltere sendikal hareketlerinde ortaya çıkışı ve gelişmesi açısından önemli bir ülke durumundadır. İngiltere’de sanayi devrimi öncesi çalışma hayatında loncaların önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. 1824 yılı İngiltere’de devletin sendikaları yasal olarak tanıması adına önemli bir yıldır. Her ne kadar siyasi zeminde İngiltere’de sendikal hareketlerin tanınırlığı artsa da bir takım siyasi engeller hep var olmuştur. Bu engellere rağmen sendikacılığın yerel olmaktan çıkıp ulusal

bir karakter kazanması İngiltere’de gerçekleşmiştir.1831 yılında kurulan *Emeğin Korunması İçin Ulusal Dernek* bu yönde atılmış ilk örgütlenme adımlarından biriydi (Taş, 2012).

İngiltere’de geleneksel üretim yapısından kaynaklı sorunların çözümü için kurulan birlikler yasaklanmış ve o dönemde toplantılar suç teşkil etmiştir. Örgütlenme ihtiyaçlarının artması işçi hareketlerinin çoğalması üzerine 1789 ve 1800 yıllarda “Birleşme Yasaları” yürürlüğe girmiştir (Özkerem ve Talu, 2008). Bu yasalar ile her türlü örgütlenme yasaklansa da işçiler arasındaki ilişkiler kuvvetlenerek artmıştır. İşçi hareketleri bu dönemde Owenizm ve çartizmden etkilenmiştir. Bu anlamda İngiltere’de ilk grev kadın kibrit işçileri tarafından gerçekleştirilmiş sonrasında bu grevi Londra Liman işçileri izlemiştir. Bu hareketler İngiltere’de sendikaların kuruluşunda önemli faktörler olmuşlardır.

İngiltere’deki işçi sendikaları 1867 den itibaren siyasi faaliyete girmiş ve Avam kamarasına temsilciler sokmak için çalışmaya başlamışlardır (Sengir, 2011). Bu faaliyet 1909 da Lortlar kamarasının bir kararıyla durdurulmuştur (Sengir, 2011). Lortlar kamarası tarafından işçi sendikalarının faaliyetlerini engelleyici bu girişim sonrası 1913 tarihinde çıkarılan işçi sendikası kanunu ile işçi sendikalarına iktisadi ve siyasi alanda hareket serbestisi sağlanmıştır. Bu faaliyetleri izleyen çeşitli olaylar işçilerin örgütlenmesine yardımcı olmuştur İngiltere’de. 1926’da meydana gelen Lock –out hareketi gündeliklerin azaltılmasını ve çalışma saatlerinin fazlaşmasını reddeden maden işçilerine karşı olmuştur (Sengir, 2011). Bunun yansısı İngiltere’de sendikal hareketlerin siyasi zeminde temsili açısından İşçi Partisi önemli bir yere sahiptir. T.U.C (İşçi birlikleri kongresinin) işçi partisinin ve Kooperatifler birliği (union cooperative) in faaliyetlerini tevhit için “**National Council of Labour**”(Ulusal İşçi Konseyi) namında bir koordinasyon teşkilatı vardır (Sengir, 2011). Bu teşkilatın İngiltere’deki diğer işçi örgütlenmeleri ile kurmuş olduğu bağlantı açısından önemi büyüktür.

1920’li yılların ortalarında İngiltere’de işçi hareketleri artmış ve sendikal örgütlenme adına hareketlilik yaşanmaya başlanmıştır. Bunda özellikle 1917 devrimi ve 1. Dünya savaşının sona ermesi ile yaşanan kaotik ortam etkili olmuştur. İngiliz işçi sınıfının 1926 yılında gerçekleştirdiği genel grev, ülkedeki tüm toplumsal dengeleri sarstı (Taş, 2012). Kömür ocaklarındaki madencilerin 1926 yılındaki genel grevi işçinin hükümet karşısındaki en önemli zaferlerinden olarak kabul edilmektedir. Kömür işçilerine fayda sağlayan bu grev, işçi-işveren münasebetlerinin o tarihlerden sonraki seyrinde çok mühim bir rol oynamıştır (Karayazıcı, 2010). Tarihi gelişim içinde işçi hareketi üç tekerlek üzerinde ilerledi: Sendikacılık, Kooperatifçilik ve Politika (Kozak, 1992). İngiltere’de işçiler bu üç tekerlek ile olan ilişkilerini önceliklerine göre zaman zaman değiştirdiler. Sendikalar işçilerin çalışma şartlarını iyileştirici adımlar atarken, kooperatifler tüketim alanında işçilerin hayat seviyesini arttırmaya yönelik çalışmaktaydı. Diğer taraftan siyasi anlamda kendilerine yakın parti ile iş birliği içerisine girerek siyasi zeminde de aktif olmaya çalışmaktaydılar. Bunun yansısı İngiltere’de sendikacılık hareketinin üst düzey elit yapıdan daha alt tabakaya inen bir yapılaşma süreci 1890-1900’lü yıllara denk gelmektedir. Yeni sendikacılık adı verilen bu hareket ile işçi sendikaları yoksul ve vasıfsız kişileri düşük aidat ile bünyesine almaktaydı.

1945 sonrası refahın altın çağı olarak adlandırılan dönemde sendikal hareketler İngiltere ’dede etkisini arttırmaya başlamış ve bu durum 1980’li yıllara kadar devam etmiştir.

2.1. 1980 Sonrası İngiltere’de İşçi Sendikalarının Durumu

Küreselleşme dalgasının işçi sendikalarına olumsuz yansısı 1980 sonrası İngiltere’yi de aynı oranda etkilemiştir.80 sonrası İngiltere’de işçi hareketi özellikle 1980-1994 yılları arasında sendikaların bir araya gelip birleşerek yeni yapılar kurduğu bir dönem olmuştur. Örneğin İngiltere’de 1980-1994 yılları arasında,144 sendika katılımı ve 19 büyük sendika birleşmesi yaşanmıştır (Çoban, 2013). Bu anlamda düşen üye sayısını tekrar arttırmak amaçlı kampanyalar yapılmıştır. İngiltere’deki en bilindik kampanya bu bağlamda “bir arkadaşını üye yap” kampanyasıdır.

İngiltere’de maden, metal, tekstil gibi mavi yakalı iş kolu sektörleri sendikaların en önemli dayanakları iken 1980 sonrası bu hizmet sektörüne kaymış buda İngiltere’de 80 sonrası üye sayısı azalan sendikaları diğer sendikalar ile birleşerek ayakta kalmaya çalışmasına neden olmuştur. Bu anlamda işkolu düzeyinden işyeri düzeyine geçilen bir hareket görülmektedir.

Sendikal mevzuatında ülkelerce gözden geçirilmeye başlandığı 1980 sonrası; İngiltere 'de hükümetin çalışma ilişkileri ile alakalı yeni düzenlemelere giderek refah devlet harcamalarını kısımaya başladığı bir dönemdir. Örneğin İngiltere'de Thatcher'ın muhafazakâr hükümeti,1980'li yıllarda başlattığı yasal değişiklik süreci ile işçilerin ve sendikaların greve gitmesini zorlaştıran bir yapı yaratmıştır (Erdoğan, 2018). İngiltere'de muhafazakâr partilerin uyguladığı yeni yasalar ve kamudaki özelleştirmeler işçi sendikalarının canlanma sürecini baltalamıştır.

İngiltere'de 1980 sonrası toplu pazarlığın değişen yapısı da önemli bir noktadır. İngiltere'de devlet çalışma ilişkilerini belirlemede doğrudan rol oynamaz bu yüzden zorlayıcı olmayan sistemde değerler kontrol edici rol üstlenir. Toplu pazarlıkta yasalar ile kontrol edilmez tarafların ona vermiş olduğu değer ölçüttür. Fakat toplu pazarlık 80 sonrası bireysel pazarlığa evrilmiş ve eski etkisini kaybetmeye başlamıştır. Buda İngiltere'de işçi ve sendika arasındaki ilişkiyi zayıflatmıştır. Bu sebep ile sendikasız iş ilişkileri gündeme taşınmıştır.

Küreselleşmenin sunduğu en kilit kavramlardan biri olan “tam rekabet” kavramı işçi hareketlerini İngiltere'de de geriletmeyi başarmıştır. Çok uluslu şirketler çatışmasız ortamda sendikasız çalışan profili ile küreselleşmenin yarattığı yeni yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yeni yapılar İngiltere'de Muhafazakâr siyasi partilerin desteğini alarak 1980 sonrası güçlü yapılar haline gelmişlerdir. Bu güçlü yapılar ekonomideki neoliberal rüzgârların popüler olduğu küresel yapıda İngiltere özelinde işçi sendikalarının gerilemesine neden olan önemli aktörler haline gelmişlerdir.

SONUÇ

Sanayileşme sonrası işçi sınıfının doğduğu ve işçi hareketlerinin anavatanı olan İngiltere'de 1980 sonrası tüm dünyada olduğu gibi işçi hareketleri büyük bir gerileme yaşamıştır. Neo-liberal ekonomi politikalarıyla birlikte devletin müdahaleci alanı daralmış, böyle bir ekonomik ortamda sendikal hareketler sekteye uğramaya başlamıştır. Özellikle İngiltere de sendikal hareket ile başarı sağlayan işçi partisinin 1979 sonrası seçimleri kaybetmesi İngiltere'de 80 sonrası işçi sendikalarının gerilemesindeki en önemli etken olmuştur. Thatcher hükümetinin yönetimindeki muhafazakârların uygulamış olduğu liberal politikalar İngiltere'de sendikal hareketlerin ağır darbe almasına ve işçilerin işveren karşısında söz hakkının kısıtlanmasına yol açmıştır. Bu durum ile birlikte sendikaların yeni gelişen düzene ayak uyduramaması ve üye kaybetmeleri İngiltere'de sendikal hareketlerin gerilemesinde bir diğer önemli etken olmuştur. Sendikasız çalışanlar; toplu pazarlık değil de bireysel pazarlığa yönelim ile birlikte İngiltere'de sendikal hareketleri canlandırıcı adımlar atmaya çalışmış fakat uluslararası gündem ve ekonomik politikalar ile şartlar bunu destekleyici olmamıştır.

KAYNAKÇA

- Altunoğlu, A. E., Özpınar, Ö., ve Önlem Ersöz, H. (2009). Küreselleşmenin insan kaynakları politikaları ile sendikalara etkisi ve Türkiye.
- Aydemir, C., Kaya, Ö. ve Kaya, M. (2007). Küreselleşme kavramı ve ekonomik yönü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 260-282.
- Bacak, B., ve Kara, C. Ö. D. (2009). Küresel yoksulluğun önlenmesinde sendikaların rolü. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 83-98.
- Bauman, Z. (2012). *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*, Çev.A. Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 25.
- Erdoğan, S. (2019). 2000'li yıllarda “içeridekiler” azalır, “dışarıdakiler” çoğalırken sendikal canlanmayı düşünmek. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 1-27.
- Gordon, M. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev. O. Akınhay, D. Kömürçü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Karayazıcı, F. (2010). İngiltere'de Kömür Sanayiinde 1900-1950 Yılları Arasında İşçi ve İşveren Münasebetleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (7).
- Kazak, İ. (1992). İşçi Sendikalarının Tarihi Gelişimi (İngiltere Örneği). *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (37-38), 63-81.
- Mahiroğulları, A. (2017). 1980 sonrası sosyoekonomik değişim ve dönüşümü bağlamında sendikacılıkta geline nokta. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16), 498-522.

- Özkiraz, A., ve Talu, N. (2008). Sendikaların doğuşu; Türkiye ve Batı Avrupa ülkeleri karşılaştırması. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 108-126.
- Öztürk, M. (2007). Türkiye'de ve dünyada yeni sendikal perspektifler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (53), 477-514.
- Sengir, T. (2011). İngiltere ve ABD de sendikalizm ve bunların mukayesesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(3).
- Taş, H. Y. (2012). Toplumsal sınıfların değişim sürecinde, sendikalar ve sendikaların geleceği. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 1(1), 60-80.